
شاعران حوزه خراسان

به گزیده‌ای از اشعار عنصری، فرخی، منوچهری و مسعود سعد

گم‌شده و گزارش:

عباس‌ای و فای
(استاد دانشگاه علامه طباطبائی)

یاسر دالوند

سرشناسه	وفایی، عباسعلی، -
عنوان و نام پدیدآور	شاعران حوزه خراسان: به گزیده ای از اشعار عصری / رخ - چهری و مسعود سعد / گزینش و گزارش عباسعلی وفایی، یاسر دالوند.
مشخصات نشر	تهران: نشر علمی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۳۰۸ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۳۱۰-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	شاعران ایرانی-- قرن ۵ق. -- سرگذشتنامه
موضوع	شعر فارسی-- قرن ۵ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	سبک خراسانی
شناسه افزوده	دالوند، یاسر، ۱۳۵۰ -
رده بندی کنگره	۱۳۹۴ش ۷/۱۳۶۸۱ PIR
رده بندی دیویی	۸۸۱/۲۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۰۵۴۰۸۵

خیابان تهرانبوم، دبیران دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۹۶۶۱۱ - فکس: ۶۶۴۹۶۶۱۱

شاعران حرره خراسان

(به گزیده ای از اشعار عنصری، فرخی، منیرجیری و مسعود سعد)

گزینش و گزارش:

عباسعلی وفایی

(استاد دانشگاه علامه طباطبائی)

یاسر دالوند

ویراستار علمی: محمدامیرجلالی

چاپ اول: ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۳۱۰-۹

مرکز پخش: انقلاب- خیابان ۱۲ فروردین- شهدای ژاندارمری- پلاک ۱۰۳

تلفن تماس جهت دریافت کتاب در منزل یا محل کار: ۱۲ و ۵۱۱-۶۶۴۶۰۷۲-۶۶۴۶۳۰۷۲

فهرست مطالب

۳	سرسخی
۴	پیشگفتار
۶	نگاهی گذرا به عصر زبان
۱۰	برخی از مختصات زبانی و ویژگی‌های سبکی این دوره
۱۲	مختصات آوایی
۱۶	مختصات لغوی
۲۳	مختصات نحوی
۳۲	ویژگی‌های فکری
۳۲	ویژگی‌های ادبی
۳۴	عنصری بلخی
۹۴	فرّخی سیستانی
۱۷۷	منوچهری
۲۴۹	مسعود سعد سلمان
۳۰۳	فهرست منابع

سرسخن

خوشبختانه پس از سال‌ها انتظار، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری سرفصل‌های جدید دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات فارسی را به دانشگاه‌ها ابلاغ کرد. مطالعه این سرفصل‌ها نشان می‌دهد که همکاران ارجمند، کوشش‌های فراوان کرده‌اند تا ضعف‌های سرفصل‌های پیشین تا حد زیادی مرتفع گردد و حق این رشته گزارده آید و دانشجویان نیز مطالب درخوری را - که سزاوار دوره کارشناسی است - فراگیرند. هماهنگ با این سرفصل‌های جدید، تدوین آثار علمی مبتنی بر برنامه درسی را برای رسیدن به وضعیت مطلوب یاری کند. از این رو، جمعی از استادان دانشگاهی بر آن شدند که آثاری مبتنی بر سرفصل‌های جدید دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات فارسی تألیف کنند تا در اختیار دانشجویان قرار گیرد. انتشارات علمی - که سابقه خدمات علمی و فرهنگی و نیز اثرگذاری آن در این حوزه بر کسی پوشیده نیست - چاپ و انتشار این آثار را عهده‌دار شده است. این اهتمام ستودنی و شایسته قدردانی بسیار است. مؤلفان این آثار امیدوارند که با تألیف و عرضه این کتاب‌ها بتوانند به زبان و ادبیات فارسی خدمتی کنند. بی‌شک راهنمایی همکاران، با ارائه پیشنهادها و عالمانه، می‌تواند این مؤلفان را در انجام این خدمت یاری کند.

پیشگفتار

ادبیات فارسی میراث ارزشمند مردم این دیار ادب‌پرور است، ادبیاتی مشحون از دلربایی‌ها و دلبری‌ها و مملو از آموزه‌های حکمی و اخلاقی و تعلیمی و ... که هر یک برآمده از دل مردمانی فرهیخته در گستره ادب و فرهنگ این سرزمین تاریخی و پهناور است. مرصه درست و بایسته این یادگار ارزشمند به نسل امروز این دیار وظیفه هر دلدادۀ این فرهنگ، ادب‌پا و این ادبیات غنی است؛ زیرا با آگاهی‌بخشی به این نسل می‌توان میان دیروز، امروز، امروز فرهنگ و ادب این مرز و بوم گرهی استوار زد و امروزیان را با دیروزیان آشنا ساخت. در این رو، در سرفصل دروس رشته زبان و ادبیات فارسی سهم ادبیات کهن - که بنیاد ادبیات امروز است - بسیار مهم در نظر گرفته شده است تا دانشجویان با پیشینه ادبی که می‌ماند آشنا شوند. یکی از این سرفصل‌ها با نام «شاعران حوزه خراسان» تعریف شده است که شامل چهار شاعر نامی یعنی عنصری، فرخی، منوچهری و مسعود سعد است. نام و جای این نام‌آوران شعر در سبک موسوم به «سبک خراسانی» بر همگان هویداست، شاعرانی که پسینیان از آبشخور فکری و ادبی آنها بهره‌های فراوان یافته‌اند.

مجموعه پیش‌رو، با همین عنوان یعنی «شاعران حوزه خراسان» تدوین شده است. این گزیده - که ما آن را «به‌گزیده» می‌خوانیم - دارای ویژگی‌هایی است که اهم آنها بدین قرار است: ۱- در مقدمه مهمترین مباحث تاریخی این دوره و ویژگی‌های سبکی و زبانی آن بررسی شده است؛ ۲- زندگی شاعران منتخب به‌طور خلاصه ذکر شده است؛ ۳- سعی شده است معروف‌ترین قصاید این شعرا انتخاب شود؛ ۴- از تنه قصاید انتخابی هیچ بیتی حذف نشده است؛ ۵- در شرح ابیات سعی شده است ویژگی‌های بلاغی بیت بررسی و، پس از توضیح لغات و ترکیبات، معنی آن نیز ارائه شود؛ ۶- ویژگی‌های سبکی و زبانی ابیات بررسی شده است.

این گزیده شیوه صحیح شرح ابیات را به دانشجویان می‌آموزد لذا همکاران گرامی می‌توانند با انتخاب اشعار شرح نشده از دیوان این چهار شاعر و طرح آن‌ها در کلاس درس، در نیل به مطلوب سهیم باشند.

لازم است از همه دوستانی که در انجام این کار مشوق ما بوده‌اند و نیز همراهانی که این اثر را مطالعه علمی آنها برخوردار بوده است قدردانی کنیم: نخست از استاد دانشمند، دکتر علی حیدری، سپاسگزاریم که ما را در شرح ابیات دشوار یاری رساندند؛ سهم ایشان را این بخش درخور قدردانی بسیار است. از آقایان مجید عزیزی و محمدمهدی زهانی نیز تشکر می‌کنیم که نکات سودمندی را یادآور شدند و نیز از جناب دکتر محمدمامیر جالی قدردانی می‌کنیم که، به‌عنوان ویراستار علمی این گزیده، آن را با دقت مطالعه کردند و ما را از پیشنهادهای صائب خود بهره‌مند ساختند.

در پایان سزاوار است که از جناب آقای حسین علمی، مدیر محترم انتشارات علمی، که مشوق اصلی و پایه‌گذار این مجموعه بودند به پاس خدمات دیرین علمی قدردانی کنیم و سائل توفیق ایشان و همکاران سن از دستگاه خداوند متعال باشیم. بی‌شک این اثر همانند بسیاری از آثار از ضعف و نقص اجتناف می‌راند نیست. نگارندگان امید آن دارند که همکاران ارجمند با راهنمایی‌های خود آنان را در رفع این نواقص یاری رسانند.

بمنه و کرمه - مؤلفان